

Пивоварова І.М.

магістр з економіки підприємства, магістр з правознавства
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

Ryvovarova Iryna

Master of Business Economics, Master of Laws,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ ЯК ПРОЦЕС КАПІТАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

KNOWLEDGE MANAGEMENT AS A PROCESS OF CAPITALIZATION OF THE ENTERPRISE

У статті розглянуто управління знаннями як процес, що за своїми ознаками та особливостями є інструментом, здатним перетворювати знання на капітал. Наведено визначення поняття «управління знаннями», представлено підходи до трактування поняття. На основі визначень поняття «капітал» обґрунтовано приналежність знань підприємства до капіталу підприємства. Аргументовано позицію, що управління знаннями є процесом капіталізації, а саме усвідомлене та цілеспрямоване управління знаннями забезпечує конвертування ресурсу знання у додаткову вартість. Проведено аналіз спільних ознак управління знаннями та капіталізацією. Запропоновано розглядати управління знаннями як інструмент, який реалізує перетворення наявних знань на актив, на основі якого створюється додаткова цінність.

Ключові слова: управління знаннями, капіталізація, знання, капітал, актив.

В статье рассмотрено управление знаниями как процесс, который по своим признакам и особенностям является инструментом, способным превращать знания в капитал. Приведено определение понятия «управление знаниями», представлены подходы к трактовке понятия. На основе определений понятия «капитал» обоснована принадлежность знаний предприятия к капиталу предприятия. Аргументирована позиция, что управление знаниями является процессом капитализации, а именно осознанное и целенаправленное управление знаниями обеспечивает конвертирование ресурса знания в дополнительную стоимость. Проведен анализ общих признаков управления знаниями и капитализацией. Предложено рассматривать управление знаниями как инструмент, который реализует превращение имеющихся знаний в актив, на основе которого создается дополнительная ценность.

Ключевые слова: управление знаниями, капитализация, знания, капитал, актив.

The article considers knowledge management as a process which by its features and peculiarities is a tool that transforms knowledge into capital. Various definitions of the concept are given, which are grouped by types, approaches to the interpretation of the concept are presented. The definition of the concept of knowledge management is generalized from the standpoint of the process, which includes the accumulation of use and obtaining increased benefits from the purposeful implementation of knowledge management as a resource of the enterprise. Based on the definitions of the concept of "capital" substantiates the affiliation of knowledge of the enterprise to the capital of the enterprise, namely: knowledge is a product created by man and no one else; knowledge is a means of making a profit, because their use provides the process of creating a product of the enterprise; knowledge is a source that brings added value. Knowledge adds special qualities and uniqueness to the product created by the company and forms additional value; knowledge, according to its characteristics, has the exclusive right to create a new product. The position is argued that knowledge management is a process of capitalization, namely the conversion of knowledge resources into added value. Various interpretations of the concept of capitalization are given. The analysis of common features between knowledge management and capitalization is carried out and the affiliation of common ones is established, namely resource accumulation, resource improvement, use of improved resource, obtaining competitive advantages, which gives grounds to say that capitalization process is realized through knowledge management. It is proposed to consider knowledge management as a tool that implements the transformation of existing knowledge into an asset on the basis of which additional value is created. At the same time, acting as an object of management, knowledge is transformed into real economic results. The implementation of knowledge management is the accumulation of an important resource, which is the properties on the basis of which the product is created, which has features that have an advantage over other products of competitors.

Keywords: knowledge management, capitalization, knowledge, capital, assets.

Постановка проблеми. Капіталізація розглядається як впливовий фактор конкурентних переваг, проте досі залишається багато дискусійних питань стосовно трактування та наявності одностайності у підходах до визначення капіталізації. Актуальність досліджень капіталізації обґрунтовується прямою залежністю між капіталізацією та економічним ростом. Особливого розвитку упродовж двох останніх десятиліть набуває управління знаннями, що є процесом усвідомленого використання знань як ключового капіталу підприємства, що здатний забезпечити конкурентні переваги та приносити збільшений дохід.

Нині серед науковців відсутня одностайність щодо визначення управління знаннями, що відбувається через неоднозначність категорії «знання» як об'єкта управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження у напрямі управління знаннями, капіталом здійснюють вітчизняні та закордонні науковці, а саме Б. Мільнер, І. Нонака, Х. Такеучі, П. Сенге, В. Буковіч, К. Вііг, Ю. Вовк, А. Наливайко, Л. Федулова, Є. Докторук, В. Коюда, В. Воліков, Т. Бойко, Т. Носова, О. Кендюхов, О. Хілуха, О. Кузьмін, Л. Ліпич, А. Жарінова, В. Базилевич, Н. Гавкалова, А. Пухальська, В. Семенова, приділяючи увагу у своїх працях розробленню теоретичних, методологічних та методичних підходів до здійснення управління, його принципам та методам. Нині зберігають актуальність розроблення та дослідження питань управління знаннями, управління знаннями в контексті капіталу та впливу на результати діяльності компанії.

Проблеми сутнісного розуміння капіталізації у своїх роботах розкривають А. Браверман, Н. Брюховецька, В. Геєць, М. Дедкова, М. Козоріз, О. Овсяннікова, В. Цветков, А. Шмаров. Теоретичні основи капіталізації корпорацій досліджуються в роботах відомих закордонних економістів, таких як І. Ансофф, М. Бруно, Т. Коно, Ф. Котлер, М. Портер, Т. Постон, І. Стюарт, В. Тарсен, А. Хайєк. Вони є прибічниками теорії, яка розглядає капіталізацію як фактор конкурентних ринкових переваг.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є визначення управління знаннями як процесу капіталізації та застосування управління знаннями для збільшення капіталу підприємства для подальшого зростання прибутку компанії та укріплення її позицій на ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Високий рівень зацікавленості управління знаннями, що спостерігається, є відображенням економічних процесів, які наявні, а одним з них є перевищення нематеріальної складової частини над традиційним матеріальним виробництвом. Саме знання здобули в останні два десятиліття самостійне місце серед інших ресурсів, які забезпечують підприємство виробничим ресурсом та особливими конкурентними перевагами, які майже неможливо відтворити, але які здатні створити надприбутки порівняно з іншими матеріальними ресурсами. Знання визнаються джерелом успіху та особливим чинником ринкової вартості.

Управління знаннями й капітал знань необхідно розглядати як взаємозалежні категорії, що доповнюють одна одну та сприяють збільшенню результатів компанії, а також її вартості.

Під час дослідження проаналізовано різні визначення управління знаннями, що згруповано за видами підходів до трактування поняття «управління знаннями».

Вищевикладене дає підстави дійти висновку, що найбільше підтримуваним серед науковців є підхід до управління знаннями з позиції процесу, який включає нагромадження використання та отримання збільшеної вигоди від цілеспрямованого здійснення управління знаннями як ресурсу підприємства.

Таким чином, управління знаннями – це процес, що передбачає комплекс дій, а саме ідентифікацію знань, які становлять ресурс для конкретного підприємства, їх розвиток, удосконалення та використання задля покращення попередніх результатів та створення переваг, що мають конкурентні властивості на ринку.

Для оцінювання та визнання категорії знання як капіталу звернемося до трактувань поняття капіталу. Капітал (нім. “capital”, лат. “capitalis” – «головний») – це економічна категорія; створені людиною ресурси, що використовуються для виробництва товарів і послуг, які приносять дохід [1, с. 313]. Капітал – це все, що здатне приносити дохід, або ресурси, створені людьми для виробництва товарів і послуг [7, с. 146].

Це дає нам підстави стверджувати, що знання підприємства – це капітал, оскільки:

- знання становлять продукт, який створено людиною і ніким іншим;

- знання виступають засобом отримання прибутку, оскільки їх використання забезпечує процес створення продукту підприємства;

- знання виступають джерелом, яке приносить додаткову цінність; знання додають особливих якостей та унікальності продукту, що створений компанією, і формують додаткову вартість;

- знанням за їхніми характеристиками належить виключне право на створення нового продукту; під час створення нового продукту знання використовуються як ресурс для створення, а також як засіб, в такий спосіб відбувається оброблення різних ресурсів, а результат виявляється у новоствореному продукті.

Активом підприємства визначається ресурс, від якого планується отримати економічну вигоду. Використання знання забезпечує збільшення отриманої вигоди, а знання підприємства справедливо визнаються його активом. Дж. Тіс застосовує поняття знань активів [8, с. 95–120], акцентуючи увагу на необхідності вилучення економічної вигоди з індивідуальних та організаційних знань як стратегічних активів.

Знання підприємства розглядаються як ресурс, використання якого забезпечує створення продукту. Знання створюються виключно людиною та наділені властивостями створювати додаткову вартість. Це підтверджує, що знання підприємства обґрунтовано відносять до капіталу підприємства. При цьому такий капітал створюється персонально задля використання його як унікального ресурсу, який забезпечує отримання підвищеного доходу. Знання відповідають усім умовам для того, щоби бути визначеними як капітал, отже, закріплюємо поняття капіталу знань, який сформований із знань підприємства.

Різновиди підходів до трактування поняття «управління знаннями»

Вид підходу до визначення	Автор	Визначення
Процес	Б. Мільнер	Управління знаннями – це процес додавання реальних цінностей до інформації за допомогою її фільтрації, синтезу, узагальнення й представлення у вигляді, який допомагає людям набути необхідні знання.
	У. Букович	Управління знаннями – це формальний процес, який полягає в оцінюванні організаційних процедур, людей і технологій та у створенні системи, яка використовує взаємозв'язки між цими компонентами задля представлення потрібної інформації потрібним людям у потрібний час, що приводить до підвищення продуктивності організації [1].
	Д. Костигін	Управління знаннями – це процес, який дає змогу отримувати, інтегрувати, трансформувати, застосовувати й поширювати знання всіх типів і видів задля вирішення актуальних проблем, задоволення потреб та створення нових можливостей [2].
	А. Воронкова	Управління знаннями – це процес, у якому діяльність, спрямована на досягнення цілей, розглядається не як тимчасова, а як серія безперервних, взаємопов'язаних дій, що зумовлюють зміцнення та розвиток конкурентних переваг підприємства [3].
	Д. Кудрявцев	Управління знаннями визначено у контексті забезпечення конкурентних переваг [4], і це означає, що управління знаннями є процесом розвитку знань задля посилення конкурентних позицій на ринку через використання знань як особливого колективного та індивідуального ресурсу.
Стратегія	І. Нонака, Х. Такеучі	Управління знаннями – це стратегія підприємства, спрямована на виявлення, акумулювання та ефективне використання наявної на фірмі інформації, досвіду й кваліфікації співпрацівників, щоби підвищити якість обслуговування клієнтів і скоротити час реакції на мінливі ринкові умови [5].
Технологія	М. Шпак	Управління знаннями – це нова технологія менеджменту, що в сучасних умовах набуває глобального характеру і має стати частиною філософії кожної організації, а також її корпоративної культури.
	О. Монахова	Управління знаннями – це технологія, яка охоплює комплекс формалізованих методів, а саме пошук та отримання знань із живих та неживих об'єктів (носіїв знань); структурування та систематизацію знань (для забезпечення їх зручного зберігання та пошуку); аналіз знань (виявлення залежностей та аналогій); оновлення знань; поширення знань; генерацію знань [5].
Дисципліна	Ю. Вовк	Управління знаннями – це дисципліна, яка забезпечує інтегрований підхід до створення, збирання, організації доступу і використання інформаційних ресурсів організації.
Досягнення мети	В. Костигін	Управління знаннями – це засіб, за допомогою якого можна досягнути більшого за менших затрат та ефективніше використовувати всі ресурси організації, зокрема персонал, фінанси, техніку [6].

Джерело: адаптовано автором

Нині наявна проблематика щодо використання поняття «інтелектуальний капітал», який, за визначенням багатьох науковців, включає капітал знань, хоча акцентуємо увагу на тому, що змістовно наявні відмінності у поняттях «інтелект» та «знання», що впливає на розуміння понять «інтелектуальний капітал» та «знаннєвий капітал». Однак це є відкритим питанням, яке з часом має отримати відповідь.

Це дає підстави говорити про те, що капіталізація – це процес послідовних дій, які спрямовані на використання поточного обсягу ресурсів задля його розширення та збільшення отриманого на його основі прибутку. Капіталізація як процес базується на таких етапах:

- 1) ідентифікація визначального ресурсу;
- 2) використання ресурсу під час створення продукту (товарів/послуг);
- 3) отримання ресурсу з приростом;

- 4) удосконалення;
- 5) повторне використання збільшеного та удосконаленого продукту;
- 6) повторення циклу з п. 2.

Нижче наводимо порівняння ознак управління знаннями та процесу капіталізації (табл. 3).

Бачимо, що за своїми ознаками управління знаннями є процесом капіталізації підприємства, тобто може стати підтвердженням того, що під час управління знаннями відбувається процес капіталізації знань підприємства.

Таким чином, під час управління знаннями підприємства відбувається процес капіталізації, а саме капіталізації знань, що наділяє підприємство капіталом, використання якого дає змогу отримувати приріст ресурсу та покращення переваг над конкурентами.

Висновки. Процес капіталізації на підприємстві може бути реалізований через управління знаннями,

Порівняння ознак управління знаннями та капіталізації

Ознака	Управління знаннями (прояв ознаки)	Капіталізація (прояв ознаки)
Нагромадження ресурсу	Так	Так
Удосконалення ресурсу	Так	Так
Використання покращеного ресурсу	Так	Так
Отримання конкурентних переваг	Так	Так

Джерело: складено автором

що дає змогу накопичувати цінний ресурс та використовувати його у наступних циклах виробництва для збільшення цінності. Особливо яскраво це буде проявлятися для підприємств, що використовують спеціальні професійні знання, оскільки кожні нові знання розширюють поточні та надають основу для розширення та удосконалення кінцевого продукту. Надалі необхідно досліджувати та аналізувати ознаки, на основі яких може відбуватися приріст цінності ресурсу «знання».

Бібліографічний список:

1. Букович У., Уильямс Р. Управление знаниями: руководство к действию. Москва : ИНФРА-М, 2002. 504 с.
2. Костыгин Д. Управляешь знаниями – управляешь миром. *Экономист*. 2005. № 4. С. 4–5.
3. Воронкова А. та ін. Діагностика стану підприємства: теорія і практика : монографія. 2-ге вид., перероб. та доп. Харків : ІНЖЕК, 2008. 520 с.
4. Кудрявцев Д. Многогранность управления знаниями на предприятии. URL http://www.big.spb.ru/publications/bigspb/km/mnogogr_uz_na_predpr.shtml (дата звернення: 11.12.2020).
5. Nonaka I., Takeuchi H. The knowledge-creating company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation. *Harvard Business Review*. 1991. November – December. № 22(28). P. 40–44.
6. Монахова Е. Управление знаниями Рондо каприччиозо планетарного масштаба. *Маркетинг*. 2005. № 7. С. 36–44.
7. Новый иллюстрированный энциклопедический словарь / ред. кол. : В. Бородулин, А. Горкин, А. Гусев и др. Москва : Большая Российская энциклопедия, 2000. 912 с.
8. Современный экономический словарь / сост. Б. Райзберг, Л. Лозовский, Е. Стародубцева. 4-е изд., перераб. и доп. Москва : ИНФРА-М, 2003. 479 с.
9. Тис Дж. Получение экономической выгоды от знаний как активов: «новая экономика», рынки ноу-хау и нематериальные активы. *Российский журнал менеджмента*. 2004. Т. 2.
10. Мельник О. Наукові підходи до дослідження капіталізації. *Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво*. 2019. № 5(110).

References:

1. Bukovych U. (2002) *Upravlenye znanyyamy: rukovodstvo k deystviyu* [Knowledge management: a guide to action] / U. Bukovych, R. Uyl'yams. Moscow: YNFRA-M, 504 p. (in Russian)
2. Kostyhyn D. (2005) *Upravlyaesh' znanyyamy – upravlyaesh' myrom* [You control knowledge – you control the world]. *Ekonomyst*, no. 4, pp. 4–5 (in Russian).
3. *Diahnostyka stanu pidpryyemstva: teoriya i praktyka* (2008) [Diagnosis of the state of the enterprise: theory and practice]: monohrafiya / A. Voronkova ta in. Vyd. 2-he, pererob. ta dop. Kharkiv: INZhEK, 520 p. (in Ukrainian)
4. Kudryavtsev D. *Mnohohrannost' upravlenyya znanyyamy na predpryyaty* [Versatility of knowledge management in the enterprise]. URL http://www.big.spb.ru/publications/bigspb/km/mnogogr_uz_na_predpr.shtml (accessed December 11 2020). (in Russian)
5. Nonaka I. (1991) The knowledge-creating company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation / I. Nonaka, H. Takeuchi. *Harvard Business*, no. 22(28), pp. 40–44.
6. Monakhova E. (2005) *Upravlenye znanyyamy Rondo kaprychchyo zo planetarnoho masshtaba* [Knowledge management Rondo Capriccioso on a planetary scale]. *Marketing*, no. 7, pp. 36–44. (in Russian)
7. *Novyy ylyustryrovannyy entsyklopedycheskyy slovar'* (2000) [New illustrated encyclopedic dictionary] / red. kol. V. Borodulyan, A. Horkyn, A. Husev i dr. Moscow: Bol'shaya Ros. entsykl., 912 p. (in Russian)
8. *Sovremennyy ekonomycheskyy slovar'* (2003) [Modern economic dictionary] / Sost. B. Rayzberh, L. Lozovskyy, E. Starodubtseva. 4-e yzd., pererab. i dop. Moscow: YNFRA-M, 479 p. (in Russian)
9. Tys Dzh. (2004) *Poluchenye ekonomycheskoy vyhody ot znanyu kak aktyvov: "novaya ekonomyka", rynky nou-khau y nemateryal'ye aktyvy* [Gaining economic benefits from knowledge as assets: the "new economy", know-how markets and intangible assets]. *Rossyyskyy zhurnal menedzhmenta*, p. 2.
10. Mel'nyk O. (2019) *Naukovi pidkhody do doslidzhennya kapitalizatsiyi* [Scientific approaches to the study of capitalization]. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika ta pidpryyemnytstvo*, no. 5(110). (in Ukrainian)